

Csányi Vilmos

Ironikus etológia

Csányi Vilmos

Ironikus
etológia

© Dr. Csányi Vilmos 2012

Szerkesztette: Sárközy Elga

Borítóterv: Dr. Csányi Vilmos és Czeizel Balázs

ISBN 978-963-341-025-7

ISSN 17855667

 SanomaMedia

Megjelent a Sanoma Media Budapest Zrt. gondozásában

1037, Budapest, Montevideo u. 9., tel.: 437-1100

Felelős kiadó: Szabó György vezérigazgató

Könyvkiadási vezetőszerkesztő: Szemere Gabriella

 magyar
nyomdatermék
nyomda- és kommunikációs szolgáltató

Nyomdai kivitelezés: Szekszárdi Nyomda Kft., 2012

Felelős vezető: Vadász Katalin

Tördelés és tipográfia: Kerényi Attila

Korrektúra: Lőrinczi Ágnes

A könyvet megrendelheti a [www. polc.hu](http://www.polc.hu) online könyvtárházban

Manónak

Tartalom

Evolúciós bolondságok	11
Hogyan is kezdődött, akkor régen... ..	19
Isten állatkái	28
Az ember állatkája	39
Miénk a föld	47
Agresszió	53
Az emberi hiedelmek	65
A hiedelmek szocializációja	72
Hit és ráció	82
Hiedelmek a piacról	88
A szabály az szabály!	93
Az emberi képzelet	100
Hölgyek és urak: humánológiai megfigyelések	108
Az ember fiókái	134
A Titok	144
Tilos!	153
Korrupció: a társas viselkedés melegágya	160
Folyton csak pazarolunk	166
Világcirkusz	172
Manapság a közösségek fészkes természetűek	183
Az erőforrások elosztása	193
Racionális és érzelmi döntések	199
Rosszkedvünk össze... ..	204
Taní-tani	209
Választások és hiedelmek	216
Verseny és együttműködés	224
Édeni struktúrák és a Társadalom	229
Politika és média	236
Kell-e ingyenebéd?	240
Tudásalapú társadalom	245
Szeretkezés, szex, pornó	251

Különböző könyveket írtam már;
sejtbiológiát, etológiát, humánetológiát, szépirodalmat,
egyszer azzal is megvádolt
egyik kedves harcostársam,
hogy tönkretettem a magyar társadalomtudományokat,
mert szegény bölcsészeknek most már
nemcsak a régi görögöket,
de az emberi természetet is ismerniük kéne.
Mondhatom, röhejes az emberiség az ő természetével,
a különböző kultúráival,
elképesztő, zsúfolt városaival
és mulatságos politikai rendszereivel egyetemben.
Elhatároztam, hogy alkalomadtán
nemcsak tudományos szempontból foglalkozom vele,
hanem megírom a fonákját is.
Ez lett belőle, ami itt következik.
Először azt kerítem sorra, hogy mi végre az egész,
majd kitérek néhány olyan tulajdonságunkra,
amelyeket még az állatvilágból hoztunk...

Evolúciós bolondságok

Az Anyatermészet igencsak flúgos néember, ezt minden biológus igazolhatja. Itt vannak például különös gyermekei, a paradicsommadarak, amelyeknek hímjei csodálatos, színes tollbokrétákat fejlesztenek ki, hogy elnyerjék a nőtények kegyeit, valamint – és itt jön a bolondság –, hogy felhívják magukra a madarakra vadászó kisragadozók figyelmét, amivel aztán jól megnehezítik saját menekülésüket. Így hát nem csoda, hogy a pompás hímeknek mindössze egy százaléka lesz a következő generáció létrehozója, a többiek kizárólag a ragadozók étvágyát elégíthetik ki.

A zsiráfot mindenki ismeri. Hát nem röhejes azazal a mértéktelenül hosszú nyakával? Inni sem tud rendesen, mert alig képes lehajolni a vízhez. Az alacsony növésű, finom, illatos réti füvekről pedig talán nem is hallott soha. Arról az ormótlan, bár nagyon kedves valakiről, aki valamilyen elmebeteg ötlet következtében az irdatlanul megnyújtott orrával kénytelen letépni a lombot a fákról, nem is beszélek. Az evolúciós folyamatok minden józan megfonto-

lást nélkülöző, szertelen és néha kifejezetten rosszindulatú természetét bizonyára sikerült a fenti pár példával igazolnom.

A legnagyobb ászomat azonban azoknak tartogatom, akiket a biológia talán nem érdekli annyira, mint engem, és ritkán látott vendégek az állatkertben. Az evolúció legképtelenebb, mondhatni, sületlen és hagymázos ötlete minden kétséget kizáróan az ember, becenevén a *homo sapiens*. Öt-hatmillió éve a bioszféra még üde színfolt lehetett a bolygón a sokféle állattal meg növényvel, amelyek között persze szép számmal akadtak mulatságosak, netán bolondosak is, mint azt példáim igazolják, de az ökológiai rendszer kiegyensúlyozott volt, és úgy tűnhetett, hogy megalapozott, tartós jövője sok százmillió évre biztosítva van. És ekkor a rendszer finom, olajozott fogaskerekei közé por, homok, autórongsok, kátrány, mindent feloldó savak és lúgos, enzimes mosópor került. Recsegés, ropogás, pattognak a fogaskerekek, égett fémszag, füst és korom. Mi történt?

Semmi különös, csak megőrült egy csimpánzméretű, a fák ágai között még teljesen kiegyensúlyozottan élő, derék majom.

Őrületeinek első, még biológiaiainak tekinthető hullámaiban gyorsan ledobta kellemesen szigetelő, eső, szél, hideg, valamint a tűző nap ellen védő bundáját, és teljesen csupaszon kezdett szaladgálni, méghozzá a talajon, ahol ezernyi veszély leselkedett rá. Miután csupasz teste sokat didergett, gyorsan finom hajréteget növesztett a bőre alá, hogy véde-

kezzen a lehűlés ellen. Ekkor viszont nagyon melege lett, és mivel a hájat nem lehet felborzolni, vagyis csökkenteni szigetelő hatását, jelentősen elszaporította az izzadságmirigyzeit, és a melegben napi több liter víz kiizzadásával állította helyre hőmérsékleti egyensúlyát. Ennyi vizet persze a tápláléka nem tartalmazott, ezért a majmok számára különösen veszélyes tavak és folyók partja mellé igyekezett települni, ahol a legnagyobb ragadozók szokták megszerezni vacsorájukat. Tiszteletreméltó majomősei forogtak sírjukban.

Még úgy-ahogy elviselhető lett volna mindez, ha afféle rendes állatként, kis létszámban – egyedül, legfeljebb családi kötelékben – vetélkedik fajtársaival és védekezik a természetesebb ragadozók ellen, mert így az állandó harc lefoglalta volna elméjét, és további örültségei vélhetően eszébe sem jutnak. Sajnos, nem így történt. Fittyet hányva a természetes szelekció mindenkire érvényes szabályainak, újabb különös és felháborítóan rendellenes akciókba kezdett. Számottevő csapatokba állt össze, és egy biológus számára szinte elképzelhetetlen módon (a szakma egy része még ma sem hiszi el), a saját egyéni, jól felfogott érdekeit elborult elmével a csapat érdekei mögé sorolta. Az összes normális állat tudja ugyebár, hogy leszármazási sorát utódai csakis akkor folytathatják, ha az éppen élő láncszem, vagyis ő maga, mindent megtesz annak érdekében, hogy fajtársait a háttérbe szorítva mindenből neki jusson a legtöbb. A legnagyobb cupák,

a legjobb búvóhely, a legvonzóbb nőstény, a legtöbb utód. Nem így a csupasz majom. Zárt csapatai elosztották egymás között a megszerzett erőforrásokat, így mindenkinek jutott, még annak a színvak, gyenge hallású, meglehetősen vézna egyednek is, aki később unalmában, mert már arra sem volt szüksége, hogy maga járjon el vadászni, hiszen a csoport erősebb tagjai minden földi jót a helyébe hoztak, szóval unalmában feltalálta a távolban ható nyilat. Ez a már első pillantásra is elmebeteg ötlet hamarosan sok egyéb marhasághoz vezetett. Kiderült, hogy néhány ügyes majom képes halomra lődözni a közelben sétáló, érdeklődő állatokat, de a szerencsétlen prédának csak a legízletesebb részeit fogyasztották el, és otthagyták a hús meg a csontok java részét, amivel maguk köré csalogatták a hulladékra éhes dögevő fenevadakat. Továbbá lehetővé vált az is, hogy csupasz, hájas, izzadó testük köré az állatbőrökből egy újabb nevetséges réteget kerítsenek, amelyet később ruhának neveztek el. Minden biológus igazolhatja, hogy nincsen még egy tisztességes állata a földnek, amely ezt megtenné. A ruha nemcsak fölösleges, kényelmetlen, nehéz viselet, amelynek megszerzéséért más élőlényeket kell elpusztítani, hanem még azzal a hátránnyal is jár, hogy viselője képes a saját tulajdonságaira méretezett, megszokott szülőhelyéről elvándorolni, akár kietlen, hideg tájakra is, ahova értelmes majom soha be nem tette volna a lábát vagy a kezét. Így a csupasz majom az egész bolygót elfoglalta, ami

eleve felborítja a bioszféra kényes egyensúlyát, pedig az a viszonylagosan elszigetelt részek egymást korlátozó kölcsönhatásán nyugszik.

Liberálisabb iskolához tartozó elmeorvosoknak talán sikerülne némi logikát csempészniük a vadászatra alkalmas fegyverek meg a ruházkodás excentrikus használatába, de a legparányibb racionalitás sem lelhető fel az ember speciális bolondériájában: az állandó konstrukciós szenvedélyben. A konstrukció sokféleképpen megnyilvánul, például a nyelvhasználatban, a szabálykövetésben vagy a tárgykészítésben. Az állatok között is előfordulnak alkalmi konstruktőrök, gátat építenek a hódok, várat a termeszek, fészket a madarak. De náluk a konstrukció mindenkor hasznos célokat szolgál, és sosem hatalmasodik értelmetlen, pusztító szenvedéllyé.

Az ember legmindennapibb konstrukciós tevékenysége a bolond beszéd. Köztudott, hogy az állatok nem beszélgetnek. Ugyan miről is kéne beszélgetniök? Állandó versenyben élnek fajtársaikkal, és ha értesüléseket szereznének arról, hogy a másik egyed éppen mit tervez, mi a közvetlen szándéka, hogyan érzi magát, akkor ezt az információt azonnal a saját hasznukra fordítanák, és az efféle cserfesség hordozója nem sok nyomot hagyhatna az utánuk következő generációkban. Nem így az ember, aki idejének java részét fecsegéssel tölti, s akinek a másik elmétől származó információ sokszor fontosabb, mint a kenyér. És persze mindent megtesz azért, hogy az önnön képtelen elmeszüle-

ményeit másokkal közölje, segítségükkel elemezze és terjessze. A nyelv felhasználásával elképesztő történeteket lehet kitalálni és elmesélni, amelyek se ételnek, se takarónak nem alkalmasak, igaz, a szaporodásban néha segítenek, mert a hölgyek hajlamosak elkábulni az édes szavaktól, bár ezek minden más szempontból az értelmetlen pazarlás fő forrásai. Ahelyett, hogy az ember a környezetében lévő érdekes állatokat, növényeket figyelné, és arra vigyázna, hogy ezek a saját érdekében mindig fellelhetőek legyenek, történeteivel elképzelt világokat teremt Istennel, angyalokkal, démonokkal, képletekkel, imaginárius számokkal, egészen kicsi atomokkal és nagy bumm-mal. A legörültebb dolog azonban az, hogy nem éri be a kitalációkkal, hanem mindjárt el is akarja készíteni azokat. Különböző anyagokból tárgyakat, szerszámokat, gépeket hoz létre, elképzeldhetetlen mennyiségben, és azután ezekről is eszébe jut mindenféle, amit szívesen elmesél, sőt sokan arra vetemednek, hogy a mesékből újabb tárgyakat készítsenek. Ördögi kör alakul ki. A legtöbb tárgynak kizárólag az az egyedüli értelme, ha szabad ezt a szót a tárgyakkal kapcsolatban használni, hogy valakié legyen, hogy birtokolni lehessen, legfőképpen gyűjteni, mutogatni, venni, eladni, cserélni. A beszéd és a tárgy konstrukciók egymást serkentő körfolyamatának az az eredménye, hogy a tárgyak, mint egészen új, képtelen fajok egyedei benépesítették a földet, jó részéről kiszorították a bioszférát és lakóit, sőt ma már az em-

bernek magának is csak pici lyukak jutnak egy-egy rosszul konstruált betontákolmányban.

Hova vezet ez?

Súlyosbítja a helyzetet a szabálykövetés esztelen tulajdonsága. Az állat állandóan érzi, tudja, hogy számára mi a helyes, és cselekedeteit ez határozza meg. Nem így az ember. Valaki kitalál valami baromságot arról, hogy adott esetben hogyan érdemes eljárni, ami esetleg, akkor és éppen ott, némi hasznot hajt a csoportjának, esetleg csupán beszélni lehet róla, a többi szerencsétlen pedig ezt azonnal szabálynak tekinti. Lehet, hogy ők maguk sohasem jöttek volna rá a kitalációra, de ész nélkül másolják, a szabály utasításait betartják. Szabály szerint élék életüket, építik házukat, nevelik gyermekeiket, még akkor is, ha a körülmények már régen megváltoztak. Valaki például Istent talált ki, akit senki se látott és még sok száz generációval utána is azt hiszik, hogy van Isten, vannak ördögök, van kezdet és van vég, mert a régi szabályok ezt állítják. A tömérdek régi, elavult szabályt pedig tradíciónak tekintik, és gondosan őrzik, nehogy véletlenül megváltozzék. Ez a tradíciókövetés legalább akkora bolondéria, mint az ellenkezője, amikor új, kipróbálatlan haszontalanságokat gondolnak ki, és azokat azonnal alkalmazni kezdik. Ezt nevezik reformnak, haladásnak, modernnek. „Ami új, az jobb” hirdetik ezt az evolúciós és logikai képtelenséget. Nem tudják belátni, hogy mindkét bolondéria a saját pusztulásukhoz vezet, vagy azért, mert a régi szabályok az új helyzet-

ben nem megfelelőek, vagy azért, mert a hirtelenjében kigondolt új nem biztos, hogy beválík.

Az ember, aki szerényen sapiensnek, bölcsnek nevezi magát, noha bolondok bolondja, képtelen korlátozni populációjának méreteit, képtelen megakadályozni a haszontalannak vagy károsnak ítélt anyagok felhalmozódását, képtelen alacsony szinten tartani az energiafelhasználását és képtelen békésen együtt élni a bioszférával, amelyből vétetett.

Ki fogja ráhúzni a jól megérdemelt kényszerzubonyt?

És mikor?

Hogyan is kezdődött, akkor régen...

Egy ilyen magamfajta biológust nem csak az érdekeli, hogyan is vannak éppen a dolgok, például az, hogy az ember, ez az ismert emlősféle, imádja a vizet. Szeret mosakodni, pancsolni, lubickolni, fürdeni, zuhanyozni, gyógyfürdőzni, strandolni, úszkálni, úszni négyszer százat, merülni, búvárkodni, vagy akár csak lábat áztatni egy nagy lavórban. Ezek mind nagyon érdekes viselkedésformák, de a legizgalmasabb az, hogy miért? És itt ne a közvetlen kiváltó okokra tessenek gondolni, tesszem azt, arra, hogy azért mosakszik, mert összepiszkolódott, vagy a víz alatt nagyon érdekes színes halak úszkáltak, és azért ment a víz alá, hogy közelebről megnézzék őket. Nem, ezek a közvetlen okok ugyan szintén érdekesek lehetnek a vizsgálatra, de az igazán izgalmas kérdés az úgynevezett végső okok mibenléte.

Miért kedveli ez a lény a vizet egyáltalán?

Nehogy azt higgyék, hogy a dolog magától értetődő. Egyáltalán nem az. Látott már valaki strandoló

csimpánzokat, bonobókat vagy gorillákat? (Hogy legközelebbi rokonainkat említsem).

Ugye nem?

Nem is olvashattak, hallhattak ilyenekről, mivel a kedves rokonok mérhetetlenül utálják a vizet. De nemcsak a közelebbi, hanem a távolabbi rokonság is így van ezzel. A majmok vízkerülő állatok. Kivételek persze akadnak, hogy a szabályt erősíteni lehessen. Van egy hosszú orrú majom, amely a délkinai sós mocsarakban szeret úszkálni. Kínai halászberek mesélik, hogy néha kisodródik a nyílt tengerre és ilyenkor órákig is képes fennmaradni a vízen, de ha meglát egy halászbarkát, azonmód felkérérdzkedik rá. No, nem valami tolakodó rimánkodással, hanem nagyon is méltóságteljesen. Felmászik a barkedőre és meghúzódik az egyik, az emberektől távoli sarokban, de folyamatosan szemmel tartva őket. Tökéletesen megértem ezt az óvatosságot, nyilván azt gondolja, hogy azért, mert ezek előbb kapták el az úszó fadarabot, remélhetőleg még nem képzelik a magukénak, de hát soha sem lehet tudni, többen is vannak, jobb a békesség. Így aztán amikor a part közelébe érnek, megkönnyebbülten felsóhajt, hogy megint megúsza, és egy csukafejessel elválík tőlük. A hosszú orrú majom éppen olyan kivételes eset, akárcsak mi magunk.

Tudok egy másik történetet is, ami persze csak azt mutatja, hogy még Isten legártatlanabb teremtményeit is megronthatja a kultúra meg a civilizáció. Isten – fontosabb dolgokkal lévén elfoglalva – valószínűleg nem gondolta végig az összes következ-

ményét a paradicsomból való ki- és a bioszférába történő bezavarásnak. Ha odafigyel, biztosan nem szabadít rá minket erre a szerencsétlen bolygóra. Fájhat is a feje emiatt sokat.

Szóval, a másik eset: japán primatológusok – azaz majomkutatók, csak az olyan nevetséges szó, mindenki röhögne rajta, a primatológus pedig jeles, okos ember, még akár doktor is lehet – készítettek egy filmet, amelyen egy kellemes, meleg vizű forrásoktól táplált kis tavacskát lehet látni, a havas tél kellős közepén. Méteres hóban csak úgy gőzölög a víz, mint nálunk a törökfürdőben, de ami az igazán érdekes, hogy a sekély kis tavacska tele van pancsoló japán makákókkal, akik láthatóan nagyon élvezik a finom meleg fürdőt. A különös csak az ebben a mozgóképpel hitelesen dokumentált eseményben, hogy a japán makákók remekül kibírják a telet, de soha, sehol nem szoktak fürdeni, mert mint említettem, a majmok általában utálják a vizet. Ennek a kis meleg vizű tónak a közelében viszont működik egy kutatóállomás, és az ott dolgozó zoológusok gyakran fürdőznek a kellemes tavacskában. Néhány évi megfigyelés után kipróbálták ezt a makákók is, megtetszett nekik, és azóta csapatostul járnak oda. Valószínűleg pár év múlva bérletük is lesz, diákoknak, katonáknak kedvezményel.

Mint korábban céloztam rá, ez az eset sem tekinthető tipikusnak, inkább különösnek, ha a megrontás ilyesféle eseteit különösnek mondhatjuk. Mindenesetre a háttérben az ember áll, aki viszont

mindig és mindenhol, csak úgy magától, kedveli a vizet, sőt ahol nincs víz, oda visz valamennyit, lehet, hogy csak egy vödörnyit vagy lavórnyit, de vizet kerít magának még a sivatagban is, hogy pancsolási szenvedélyének eleget tehessen.

Miért?

Tisztálkodás?

Ugyan. Rendes emlősállat nyálja magát. Nagyon praktikus, ősi viselkedésforma, a bundának tisztának illik lennie, mert ha csapzott, megfázik az állat, ráadásul a nyál valamennyire még fertőtlenít is. Az ember ugyan néha nyalakodik, de csak különleges esetekben, ha például a fagyvi véletlenül a kezére csöppen, vagy ha... de hát azt úgyis tetszenek tudni, és ez a fejezet különben is a fürdőzésről, nem pedig a szeretkezésről szól. Ettől az emlős jó szokástól való eltérés persze nem új keletű, a majmok már régen a társas tisztálkodást részesítik előnyben, nevezetesen a kurkászást, amelynek során egymás bundáját centiméterről centiméterre átvizsgálják, kiszedik a beleakadt törmeléket, rovar, megkapirgálják a viszkető varokat, szóval nagyon jól múlatják vele a pihenőidőt, és rosszmájú primatológusok szerint közben pletykálgodnak. Azért csinálják olyan gyakran és olyan hosszasan.

Az ember a bundáját nagyrészt elvesztette, és bár a maradékot ő is szívesen kurkássza, kivált az ellenkező neműekét, de a sima bőrt könnyű víz nélkül is tisztán tartani, lecsutakolni valamivel. Nem, itt egészen más dologról van szó. Ha biológusok ilyen

feladványokat kutatnak, abban a meggyőződésben teszik, hogy a megfigyelt tulajdonság végső miértjére a faj történetében rejtőzik a felelet. Ha megismer-nénk a faj kialakulásának minden egyes evolúciós lépését, akkor az összes miértre egészen pontos választ adhatnánk. Ezért azután szellemesebbnél szellemesebb történeteket találunk ki, hátha valamelyik közel jár az igazsághoz.

Az ember történetét találgató biológusok hosszú ideig azzal voltak elfoglalva, hogy keressék a két lábón járás, az eszközhasználat, a közös vadászat és más efféle tulajdonságok miértjeit. A kitalált történet nagyon egyszerűen hangzott, a csimpánzszerű ős-ősember alól kiszaladt az erdő – nagy a szárazság majd egymillió évig –, és ezért kénytelen a mezőhöz, azaz a szavannához alkalmazkodni. Itt nagyon jól megél az, aki két lábón állva messze tud ellátni, talpára lépve gyorsan tud szaladni, közösen vadászik és más effélék. Ez nagyon ügyes történet, de akkor miért imádja annyira a vizet? Kérdezték azok, akik minden csomó mögé azonnal egy-egy kákát is képzelnek.

Miért?

És például miért izzad annyit?

Egy vérbeli, igazi szavannalakó nem izzad ki jó sok liter vizet futás közben, mert a víz ritka, drága kincs arrafelé. Azután meg miért sír? Az emlősök nem sírnak, a majmok sem sírnak. A sírás feleslegesen távolítja el a drága sós vizet a szervezetből.

Miért sír?

Legfőképpen miért imádja az ember a víz mellett a sót is? Miért kell neki a sót sok ezer kilométerre is elcipelni értékes cserék lebonyolításához? Az orosz-lánoknak, vagy a tigriseknek, vagy a csimpánzoknak nem kell só.

Nekünk miért kell?

A biológusok úgy szokták egymást piszkálni és alaposan felbosszantani, hogy sok ilyen miértet gyűjtenek össze, ezeket ártatlan pofával felolvassák egy tudományos konferencián, és a végén csak úgy odavetőleg megjegyzik, hogy a kedves kolléga imént előadott teóriája, mondjuk a szavannához történt alkalmazkodásról, valahogyan nem tud ezekre a fontos kérdésekre választ adni. Az igazán kínos persze az, ha azután feláll valaki más, és elmesél egy olyan történetet, amelyik pontról pontra minden miértre tudja a választ. Ez nemcsak bőszítő, de megbocsát-hatatlan, és erkölcstelen is. Az öreg biológusok nem is hiszik el az új történetet, csak a széllel bélelt fiatalok, ezért az új történetek elterjedésére általában legalább egy emberöltőt kell várni.

Egy ilyen új történetet mondott el vagy negyven éve – épp egy generációnyi idő mellesleg – egy Hardy nevű biológus, aki tengeri emlősökben utazott, még-hozzá olyan szép eredménnyel, hogy öreg korára lovaggá ütötték, Sir Alister néven. Az angolok bezzeg tudják, hogyan kell a tudósokat megbecsülni!

Sir Alister azt mesélte tehát, hogy minden vízzel kapcsolatos miértre egyszerű a válasz, ha feltételezzük, hogy az ember evolúciós életének korai sza-

kaszában a tengerpartra szorult, és majom létére elkezdett a tenger gyümölcseivel táplálkozni. Ez se majomszokás persze, de az emberrel számos egyéb változás is történt, az úszkáláshoz megfelelőbb a csupasz bőr, a víz hűtő hatásától megvéd az újonnan kifejlődött bőr alatti zsírréteg, a sok lenyelt tengervíz sófőlöslegét pedig a napon kiizzadja meg kisérija magából az ember, ahogyan ezt tisztességes tengeri emlősök is teszik. Mindehhez persze imádnia kell a vizet is, mert akik nem imádták kellően, azoknak felkopott az álluk és kihaltak.

Puff neki!

Ráadásul Afrikában még egy olyan területet is találtak, amely éppen ebben az időszakban süllyedt le a tengerbe, és csak néhány apró sziget maradt fenn belőle, amelyek másfél millió év múlva megint felemelkedtek és újra csatlakoztak – hegyek formájában – a szárazföldhöz. Jó történet, az evolúció szereti az ilyesfajta trükkös megoldásokat. Néhány emberszerű ős a kicsi szigetekre szorul, erdő szinte semmi, a tenger pedig nagy, lehet választani. Amikor meg már majdnem egészen a tengerhez szoktak, a szigetek felemelkedtek, át lehetett sétálni a szárazföldre, és ott a megváltozott szokásokkal, új tulajdonságokkal halálra lehetett rémiszteni mindenkit. Jópofa hecc volt!

Az Isten is csak ámuldozott, egyetlen pillanatnyi rövidzárlat, és kiesik a kezéből az irányítás, nem lehet ezt a teremtetést egy másodpercig se magára hagyni!

Az is izgalmas ebben az új történetben, hogy egészen különös dolgokra is értelmes magyarázatot ad. Kiderült például, hogy az emberi újszülött legalább három hónapos koráig nyugodtan a vízbe dobható, nem könnyen fullad meg, mert a víz alatt nem vesz levegőt (merülési reflexe van, mondják a hozzáértők). Másrészt, zsírpárnás, gömbölyded testével könnyen fennmarad a víz felszínén, ellentétben a majmok sovány, ványadt csemetéivel, akiknek persze nincs merülési reflexük sem. Az a csecsemő, akit gyakran dobálnak vízbe, előbb tanul meg úszni, mint járni, és már Pesten is vannak uszodák, ahol a csecsemőket be lehet hajigálni a medencébe! Be kell vallanom, hogy amikor a fiam megszületett, én már tudtam Sir Alister elméletéről, és elhatároztam, hogy a történetet kísérletileg ellenőrzöm. Már minden elő volt készítve, nagy kád langyos víz, pucér csecsemő, amikor hazaérkezett a fiam mamája, és mit sem törődve a tudomány haladásával, elragadta tőlem a babát, engem hülyének nevezett, és kizavart a kísérleti helyszínről, a fürdőszobából. Ma sem értem, hogy miért. Azért is zavaros ez az ügy, mert akkoriban egyébként ő maga ugyancsak vízbe szokta dobálni a babát minden este, igaz, hogy bonyolult ceremónia és nagy gűgyögés közepette, előmelegített pólyával, finom ruhácskákkal, különböző kencékkel befejezve – egy csimpánzanya sohase csinálna ekkora cirkuszt a babájával –, és ami a legkülönösebb, nem hagyta a szegény teremtményt vidáman úszkálni, hanem egész idő alatt szorosan

fogta. Hát hogyan lehet megtanulni úszni, ha közben fogják az embert? A női logika néha tényleg nem követhető. Ezért sajnós most én is csak mások megfigyeléseire vagyok utalva.

Akik egy másik lovag, Sir David Attenborough filmjeit szokták nézni – azért ezek az angol biológusok értik ám a csíziót! –, emlékezhetnek arra, hogy az egyikben Sir David, azon igyekezetében, hogy igazolja a kolléga teóriáját (amit mi, biológusok magunk közt csak a „vízimajom-teória” néven szoktunk emlegetni), elment egy kis afrikai faluba. A falucskát apró, sárgás, átlátszatlan vizű tavak vették körül, és Sir David a vízbe ugratta némi jutalom segítségével a helybéli lakosok pucér gyerekeit, akik rövid idő múlva egy-egy víz alatt fogott hallal a szájukban bukkantak fel. Igazolván, hogy az ember, ha szükséges, akár a szájával is tud halat fogni a víz alatt. Mondhatom, hogy az összes többi majmot a sárga irigység emészti emiatt, csak nem beszélnek róla.

Nos, ha valaki iparkodik kicsit, maga is gazdagíthatja az erre vonatkozó megfigyeléseket. Nem kell hozzá más, csak néhány, akváriumboltokban kapható eleven aranyhal, egy jó fürdő, a Rudas vagy a Király is megteszi, bele a halakat a vízbe, és zutty utánuk! Ha eleinte nehezen megy, döglött hallal kell előtréninget tartani, az nem ficánkol és megfogni is könnyebb, bár az íze talán nem az igazi.

Várom élménybeszámolóikat!

Isten állatkái

Az embereknek különös hiedelmei alakulnak ki a környező világukról. Azt a népek már elég régen észrevették, hogy mellettük egyéb élőlények is élnek, növények, gombák, állatok meg mindenféle más, akiket sokszor nem is lehet látni. Ma az egészét, úgy egyben, bioszférának hívjuk, így könnyebb elvontan gondolkodni róla, hiszen a gyakorlati aspektusai örökösen problémákat okoznak. A növényekkel aránylag egyszerű a helyzet, mint-hogy rendszerint mindig megvárnak ott, ahol először találkoztunk velük, és így jut időnk elgondolkodni azon, hogy mi a fenét is kezdhethetünk velük.

Ehetőek?

Faraghatóak?

Jól égnek-e?

Vagy pompás, színes nemi szerveik vannak, amelyek csokorba kötve a saját nőstényeinket oly meghatóan ingerlik? Szóval többféle, de egyértelmű velük a viszonyunk.

Az állatokkal jóval bonyolultabb a helyzet. Ezek összevissza szaladgálnak. Többnyire elfele, és ha

igazán kíváncsiak vagyunk rájuk, akkor utánuk kell rohannunk, de ki tudja, érdemes-e. Néha viszont kifejezetten felénk futnak, mintha akarnának valamit, és amennyiben csakugyan ez a helyzet, akkor lehet, hogy bajban vagyunk. Mert mondjuk ebédet akarnak, és nem szeretik a gazdagon ízesített szójakonzervet, vagy a szárított teveszarból készített diabetikus kutyatápot, hanem kifejezetten húst, történetesen emberhúst kívánnak. Ez persze felháborító ötlet és tiszteletlenség is a részükről. A legjobb ilyenkor elszaladni előlük. Gyorsan.

A modern ember persze remekül megoldotta a problémát. Az ehető vagy másféleképpen hasznosítható növényeket a felügyelete alá, kertekbe, mezőkre, erdőkbe, üvegházakba, virágüzletekbe telepítette és mindenhova kiírja, hogy az ott élőkkel mit kell csinálni. Az állatok közül is kiválasztott néhányat, általában a megfelelő ízűeket, ezeket elkeríti, hogy ne futkározzanak, agyoneteti, hogy kövérek legyenek, aztán titokban megöli őket. Ilyenkor az állat eltűnik. Fel kell fednem a gondosan rejtegetett titkot, bár ezzel számos embertársamat – túlnyomó többségüket – fogom jó érzéseiben sérteni, az a helyzet, hogy röviddel az eltűnést követően, és azzal szoros összefüggésben, különböző húskészítmények jelennek meg a szakboltokban. Magát a gyilkosságot kizárólag kiválasztottak láthatják vagy végezhetik el. Az igazán állatszerető ember soha, egyetlen ujjal sem bántalmazna, kínozna, hajkurászna vagy ölne meg állatot. Húst viszont, ami

a legkevésbé sem állatformájú, de megfelelően elkészítve kitűnő étel, természetesen szívesen fogyaszt. A hús a csarnokban vagy a hentesnél keletkezik, úgy nő, mint a dudva, és a hentes pontosan akkora szeleteket szabdal belőle, amekkorát a kedves vevő kér, és nem kell rohangálni utána. Az állat és a hús megkülönböztetése nagyon fontos az embernek, mert neki erkölcsi érzéke van, és eszébe sincs úri passzióból feláldozni, pláne megölni egy kedves állatot¹. A hús az más. A hús nem gondolkodik. Az állat pedig igen, mint azt a tudomány napról napra bizonyítja. De nem is állatot eszünk, csak húst. Jól néznénk ki, ha a mézárszékekben Riskát vagy Pannit kéne feldarabolva vásárolnunk. Barbár dolognak számítana. A bélszín, a fehérpecsenye, meg a felsál egészen más.

Ki simogatott már bélszínt – Lady Gagán kívül?

Na ugye!²

Ez a kérdés megoldva. További problémát inkább az jelent, amikor az ember már olyan büszke lesz az erkölcsére, hogy azt a teljes világra ki akarja terjeszteni. Ugye, szeretjük az érző, gondolkodó állatokat.

1 Én magam is vegetárius vagyok, kizárólag növényevő állatokat eszem.

2 Javasolom ezt az egész fejezetet a család hölgytagjainak hangosan felolvasni, mert ugye amikor Isten állatkáiból rántott szelet lesz tört krumplival és uborkasalátával, e folyamat aktív kezdeményezői a csarnokban időnként megpillantható döglött fél disznókból azért sejtethnének valamit, ha ezt általában tagadják is.

Odavagyunk a kiskacsákért, a puha nyuszikért, és a kisoroszlán is olyan aranyos, amikor az állatkertben a tejecskét lefetyeli. Persze a spenótot ő se szereti, ami azért elgondolkodtathatna bennünket.

Mit csinálnak ezek a kedves állatok, amikor mi nem látjuk őket?

Kezdjük a legelején. Hogyan gondoskodik Isten az Ő féltett teremtményeiről? Bennünket, ugye, magunkra bízott, bár ne tette volna, de most már mind-egy. A mezők liliomait Ő ruházza, elég olykor némi kis műtrágyával, kapálással, permetezéssel elősegíteni a ruházást. De mi van az állatokkal?

Barátaim! Legyetek erősek! És a gyengébb idegzetűek ne folytassák az olvasást. Felfedem a titkot. Sajnos, a tudománynak ez a kötelessége, a fene ott egye meg.

Szóval, tömören és egyszerűen: Isten állatkái felzabálják egymást.

Ez pontosan olyan szörnyű, amilyennek hangzik. Az imádnivaló oroszlánkölyök mamája, ha Afrikában él, kora reggel felkel, de miután rendbe szedte magát, nem a közértbe megy tejszínű reggeli italért, mint a derék emberanya, hanem hahonszórú sorstársaival kirohan a szavannára, és igyekszik elkapni egy arra sétáló gyanútlan gnút, zebrát, esetleg antilopot, mikor mi a kínálat. És ha sikerül elkapnia, mélyen elítélendő módon nem az Unió gondos, emberséges előírásai szerinti, minimális fájdalmat okozó eljárással végzi az élő állat feldolgozását, mint azt mi tesszük, s amit éppen-

séggel elnéznénk neki, hanem nekiesik a szegény prédának és durván megfojtja. Addig szorongatja a torkát, amíg az kínok és messze hangzó siránkozás közepette meg nem fullad. Nagyon szar érzés lehet, mármint a gnúnak. Ezután a jó anya társaival közösen felzabálja a tetemet, hogy délben majd tudjon szoptatni. És ez Istennek tetszik, mert látá, hogy jó az ökológiai egyensúlynak.

Mellesleg akad más érdekes ötlete is az egyensúly fenntartására. Amikor a legelésző anyaállatok világra hozzák borjaikat a Serengeti síkságain, nyilvánvaló, hogy a zsenge, új hús az erre várakozó ragadozók reggelije lenne, ha az anyaállatok a maguk gondatlanságában összevissza ellenének, mert akkor szépen sorban minden borjat elkapna valaki, aki véletlenül arra jár. Csakhogy az anyaállatok nem gondatlanok, általában egyszerre ellenek, a Serengeti egy reggel tele lesz ma született borjakkal, ártatlanok mind, de nem elég gyorsak, éppen mert most születtek. Jönnek a ragadozók, hogy saját kölykeikről gondoskodjanak, és majd megköszönjék Istennek a gazdag borjútermést, de mit látnak? Nemcsak borjak hemzsegnek az asztalon, ezt úgy képletesen értem, mezőről van szó, hanem ízletes, véres méhlepények is, minden borjú mellett egy-egy. A ragadozók se szeretik a szaladgálást a préda után, ezért először a méhlepényeket falják fel, és mind jól is laknak. Nagy átverés az egész, mert mire megint megéheznek, a borjak már olyan gyorsan futnak, hogy a legtöbbet nehéz lenne elkapni.